

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 224/2013-61

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. marca 2014 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Jána Auxta a Rudolfa Tkáčika o prijatej sťažnosti M. B., toho času v Ústave na výkon trestu odňatia slobody I., zastúpeného advokátom JUDr. Jánom Kanabom, Advokátska kancelária, J. Zemana 101, Trenčín, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 61/2008 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. B. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 61/2008 **p o r u š e n é b o l o .**

2. M. B. finančné zadost'učinenie **n e p r i z n á v a .**

3. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky **u k l a d á** zaplatiť trovy právneho zastúpenia v sume 331,13 € (slovom tristotridsaťjeden eur a trinásť centov) právnenému zástupcovi, advokátovi JUDr. Jánovi Kanabovi, Advokátska kancelária, J. Zemana 101, Trenčín, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Žilina je povinný uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume 331,13 € (slovom tristotridsaťjeden eur a trinásť centov) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 7000060515/8180 vedený v Štátnej pokladnici do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 224/2013-34 z 29. októbra 2013 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť M. B., toho času v Ústave na výkon trestu odňatia slobody I. (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 61/2008.

Z obsahu podanej sťažnosti a jej príloh vyplynulo, že proti sťažovateľovi je pred okresným súdom vedené trestné stíhanie pre trestný čin podvodu podľa § 250 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“).

Podľa vyjadrenia sťažovateľa bola pôvodne podaná obžaloba v jeho trestnej veci okresným súdom 20. decembra 2007 odmietnutá a vec vrátená prokurátorovi na došetrenie z dôvodu porušenia jeho práv na obhajobu, pričom po ďalšom predložení obžaloby došlo v rámci súdneho konania k viacerým zmenám v osobe zákonného sudcu, čo malo podľa sťažovateľa za následok zbytočné prietahy v konaní, a teda porušenie jeho základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy.

Sťažovateľ vo svojej argumentácii dôvodí, že okresný súd pri prerokovávaní jeho trestnej veci nevyužil všetky procesné prostriedky tak, aby bolo o nej rozhodnuté spravodlivo a zároveň urýchlene.

Sťažovateľ na základe uvedenej argumentácie navrhuje, aby ústavný súd nálezom vyslovil porušenie jeho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 61/2008, prikázal okresnému súdu konať v jeho trestnej veci bez zbytočných prietahov a priznal mu finančné zadosťučinenie v sume 70 000 €, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia.

Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadril okresný súd prostredníctvom svojho predsedu, ktorého vyjadrenie doručené ústavnému súdu 22. januára 2014 obsahovalo podrobný chronologický prehľad vykonaných procesných úkonov a konštatovanie skutkovej zložitosti veci danej potrebou vykonania viacerých výsluchov v priebehu hlavného pojednávania a tiež potrebou prerokovania viacerých návrhov zo strany poškodenej. Okresný súd vo svojom vyjadrení poukázal aj na objektívne okolnosti majúce podľa jeho názoru negatívny dopad na plynulý priebeh konania, a síce na početnejšie obdobia práceneschopnosti zákonného sudcu a tiež na zmenu zákonného zloženia súdu.

V závere vyjadrenia predseda okresného súdu vyslovil súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci sťažnosti.

V podaní doručenom ústavnému súdu 12. februára 2014 vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania v danej veci aj sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Z obsahu súdneho spisu a vyjadrení účastníkov konania ústavný súd zistil tieto pre rozhodnutie relevantné skutočnosti týkajúce sa priebehu konania:

Obžaloba proti sťažovateľovi pre trestný čin podvodu podľa 221 ods. 1 a 2 Trestného zákona bola na okresnom súde podaná 26. mája 2008.

Trestným rozkazom z 2. júna 2008 okresný súd uznal sťažovateľa vinným a uložil mu podmienený trest odňatia slobody. Sťažovateľ 3. júla 2008 podal proti trestnému

rozkazu odpor a 17. februára 2009 adresoval okresnému súdu žiadosť o určenie termínu pojednávania. Dňa 5. júna 2009 oznámil zákonný sudca vo veci sťažovateľa svoju zaujatosť. Spisový materiál bol preto 5. júna 2009 predložený Krajskému súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) na rozhodnutie o uplatnenej námietke zaujatosti. Krajský súd uznesením z 15. júla 2009 rozhodol o vylúčení zákonného sudcu. Spisový materiál bol okresnému súdu vrátený 23. júla 2009.

Nový zákonný sudca vo veci sťažovateľa oznámil svoju zaujatosť 14. októbra 2009, krajský súd spis, ktorý mu bol po tomto oznámení predložený, 6. novembra 2009 vrátil bez rozhodnutia s odôvodnením, že *„procesný sudca nie je oprávnený oznamovať svoju zaujatosť v prípade, ak sa domnieva, že podľa rozvrhu práce má vo veci konať iný sudca toho istého súdu. Zákonnosť zloženia konajúceho súdu môže byť preskúmaná len na základe námietky strany konania, resp. postupom podľa § 316 ods. 3 písm. a) Tr. por.“*

Následne okresný súd žiadal 17. septembra 2010 kompetentné orgány o poskytnutie súčinnosti.

Okresný súd rozhodnutím z 10. februára 2011 nevyhovel žiadosti poškodenej o vydanie príkazu na zaistenie finančných prostriedkov sťažovateľa ako obvineného podľa § 95 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) a uznesením z 12. februára 2011 zamietol podľa § 50 ods. 6 Trestného poriadku návrh poškodenej na zaistenie jej nároku na náhradu škody. Krajský súd uznesením z 22. júna 2011 zamietol podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku sťažnosť poškodenej podanú proti uzneseniu okresného súdu z 12. februára 2011. Spisový materiál bol okresnému súdu vrátený 19. júla 2011.

Na pojednávaní 30. apríla 2012 rozhodol okresný súd o námietke zaujatosti vznesenej poškodenou voči predsedovi senátu (námietku poškodená uplatnila aj proti všetkým sudcom okresného súdu), a to tak, že nie je vylúčený, pričom proti rozhodnutiu senátu podala poškodená sťažnosť. Po zabezpečení vyjadrenia sudcov okresného súdu bol spis 29. júna 2012 predložený krajskému súdu, ktorý uzneseniami z 18. júla 2012 rozhodol, že vec sa okresnému súdu neodníma a sťažnosť poškodenej zamietol podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Spisový materiál bol okresnému súdu vrátený 24. júla 2012 a okresný súd pojednávanie vykonal 10. decembra 2012.

Na pojednávaní 26. septembra 2013 bol prijatý rozsudok, ktorým okresný súd sťažovateľa uznal vinným zo spáchania trestného činu podvodu podľa § 250 ods. 1 Trestného zákona a podľa § 37 Trestného zákona upustil od uloženia súhrnného trestu, keďže trest odňatia slobody vo výmere desať rokov uložený sťažovateľovi skorším rozsudkom pre trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 2 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov považoval okresný súd za dostatočný.

Prijatý rozsudok okresného súdu napadli odvolaním sťažovateľ, poškodená a prokurátor.

V čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti bolo teda posudzované konanie na okresnom súde meritórne skončené prijatím prvostupňového rozsudku, vzhľadom na uplatnené odvolania neprávoplatného.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 253/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni uvedený stav právnej neistoty.

Táto povinnosť súdu a sudcu je zakotvená v ustanovení § 203 ods. 2 Trestného poriadku aplikovaného v trestnej veci sťažovateľa, ktoré ukladá súdu povinnosť prejednávať vec čo najúčinnnejším spôsobom smerujúcim k objasneniu veci.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (ako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru), v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04) ústavný súd zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prerokúvanej veci.

1. Predmetom posúdenia zo strany ústavného súdu je trestné stíhanie vedené pre skutok kvalifikovaný ako trestný čin podvodu, kde nemožno konštatovať právnu zložitosť trestnej veci vzhľadom na charakteristiku vyšetrovaného skutku, ktorý nepredstavoval žiaden mimoriadne komplikovaný právny prípad. Z obsahu súdneho spisu však ústavný súd zistil určité okolnosti opodstatňujúce čiastočnú zložitosť prerokúvanej veci po skutkovej stránke. Táto bola daná potrebou rozsiahlejšieho dokazovania pozostávajúceho z výsluchov väčšieho množstva svedkov, ktoré bolo nevyhnutné zrealizovať pre účely jednoznačného preukázania naplnenia subjektívnej stránky trestného činu podvodu, úmyselného zavinenia. Táto skutočnosť však na druhej strane nemôže ospravedlniť obdobia nečinnosti okresného súdu, ktoré boli ústavným súdom zistené pri preskúmaní jeho postupu (bod 3). Čiastočný vplyv na predĺženie posudzovaného konania mali aj viaceré neúspešné návrhy poškodenej vrátane následne ňou podaných opravných prostriedkov proti prijatým rozhodnutiam. Túto okolnosť nemožno pričítať ani na vrub sťažovateľovi, ale ani na vrub konajúcemu súdu.

2. V rámci druhého kritéria aplikovaného pri posudzovaní otázky existencie zbytočných priet'ahov konania ústavný súd konštatuje, že v správaní sťažovateľa nezistil žiadne okolnosti, ktoré by signalizovali pasivitu sťažovateľa ako účastníka konania.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa zaručeného ústavou, bol postup konajúceho súdu.

Pri preskúmaní posudzovaného konania boli ústavným súdom zistené obdobia nečinnosti okresného súdu, keď tento nekonal bez toho, aby mu v tom bránila zákonná prekážka.

Prvotným obdobím nečinnosti v rozsahu približne 10 mesiacov bolo konanie okresného súdu poznačené v etape od 3. júla 2008, keď podal sťažovateľ odpor proti vydanému trestnému rozkazu, do 5. júna 2009, keď okresný súd predložil spisový materiál nadriadenému súdu na rozhodnutie o uplatnenej námietke zaujatosti.

Pasivitou okresného súdu predstavujúcou nečinnosť v rozsahu približne deviatich mesiacov bolo poznačené aj obdobie konania od 6. novembra 2009, keď nadriadený súd vrátil okresnému súdu spisový materiál (bez rozhodnutia o zákonným sudcom uplatnenej námietke nezákonného zloženia súdu), do 17. septembra 2010, keď okresný súd požiadal kompetentné orgány o poskytnutie súčinnosti.

Krátkodobejšie obdobie nečinnosti v rozsahu štyroch mesiacov zaznamenal ústavný súd v úseku konania od 24. júla 2012, keď bol okresnému súdu vrátený spisový materiál po rozhodnutí krajského súdu o sťažnosti poškodenej, do 10. decembra 2012, keď vykonal okresný súd pojednávanie.

K argumentácii okresného súdu o objektívnych okolnostiach majúcich negatívny dopad na plynulosť posudzovaného konania (obdobia dlhodobejšej práceneschopnosti zákonného sudcu spojené s potrebou pridelenia veci inému sudcovi) ústavný súd poukazuje na svoju stabilizovanú judikatúru opierajúcu sa o judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorej personálne a organizačné problémy súdu nie sú v zásade ústavne významné pre posúdenie toho, či došlo k zbytočným priet'ahom v konaní (III. ÚS 14/00).

S prihliadnutím na povahu konania, ktorého predmetom je vec trestného obvinenia, a vzhľadom na zistené obdobia nečinnosti okresného súdu (v celkovom rozsahu jedného roka a jedenástich mesiacov) nemožno viac ako päť rokov trvajúcu dobu súdneho konania považovať za ústavne akceptovateľnú vo vzťahu k základnému právu podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, preto ústavný súd dospel k záveru, že základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov bolo porušené (bod 1 výroku nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Aj keď ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, neprikázal okresnému súdu, aby vo veci ďalej konal bez zbytočných prietahov, pretože stav právnej neistoty sťažovateľa bol v tomto štádiu konania odstránený meritórnym rozhodnutím okresného súdu z 26. septembra 2013. Navyše, povinnosť konať bez zbytočných prietahov v prípade možného vrátenia veci v dôsledku podaného odvolania vyplýva pre okresný súd priamo z dotknutého čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'účinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'účinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'účinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ v sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia v sume 70 000 € a výšku požadovaného zadost'učinenia odôvodnil argumentáciou o spôsobeí nemajetkovej ujmy.

Ústavný súd pri rozhodovaní otázky priznania primeraného finančného zadost'učinenia aplikoval zásadu spravodlivosti, zohľadnil konkrétne okolnosti prípadu a zároveň sa riadil úvahou, že cieľom priznania primeraného finančného zadost'učinenia je len zmiernenie ujmy pociťovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou. V uvedenom smere ako relevantnú zohľadnil ústavný súd predovšetkým tú skutočnosť, že samotný okresný súd v prijatom rozsudku aplikoval judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorá pripúšťa zníženie trestu z dôvodu priet'ahov spôsobených súdnymi orgánmi a „*priet'ahy v konaní, ktoré nezavinil obžalovaný zohľadnil pri právnej kvalifikácii skutku, ako aj následne pri ukladaní druhu a výmery trestu*“ (pozri stranu 44 rozsudku okresného súdu sp. zn. 1 T 61/2008 z 26. septembra 2013). Reflektujúc tiež na skutočnosť, že vec sťažovateľa bola okresným súdom meritórne rozhodnutá, aj keď nie právoplatne, a teda okresný súd v rámci svojich dispozícií vykonal všetky kroky na dosiahnutie právnej istoty sťažovateľa, považuje ústavný súd konštatovanie porušenie označeného základného práva sťažovateľa zaručeného ústavou, tak ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu, za dostatočné, a preto sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie nepriznal (bod 2 výroku nálezu).

Sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu žiadal priznať aj náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktorých výšku špecifikoval sumou 378,37 €.

Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov postupoval v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

Pri priznaní trov vychádzal ústavný súd z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2012 (781 €).

Sťažovateľovi priznal náhradu trov právneho zastúpenia celkovo za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) v sume 2 x 130,16 € a náhradu režijného paušálu v sume 2 x 7,81 € v zmysle § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1

písm. a), c) a d) a § 16 ods. 3 vyhlášky vrátane DPH, ktorej je právny zástupca sťažovateľa platcom.

Náhrada bola teda priznaná v celkovej sume 331,13 € (bod 3 výroku nálezu).

Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je povinná zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov) Kancelária ústavného súdu. Okresný súd je povinný uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume 331,13 € na účet Kancelárie ústavného súdu, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 4 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. marca 2014